Пралетарыі ўсіх краёў, злучайцеся!

Кошт нумару—15 руб. (вып. 22 г.

Савецкая Беларусь

ВЫДАНЬНЕ ЎСЕБЕЛАРУСКАГА ВЫКАНАЎЧАГА КАМІТЭТУ САВЕТАЎ.

Падпісная плата—
Звычайная—350 р. льготная—250 р.

Плата за абвесткі—200 руб. за радок пэтыту.
Сьпешныя—на 50% даражэй.
Плата за публікацыю аб страце дакумантаў:
За 1 дакумант—500 руб.
„ кожны дадатковы—200 руб.
„ копію квітанцыі—100 руб.
Чырвон. і ўтрыманцам Сац. Забясьпекі—дарэмна.
Падпіска і абвесткі прымаюцца ў Контрагэнцтве пры Дзяржаўным Выдавецтве.
(Менск, Петрапаўлаўская, 8).

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
МЕНСК. Захараўская, 97.

ТРЭЦІ ГОД ВЫДАНЬНЯ. Штодзенная газэта. № 242 (647). Серада, 1-га лістапада 1922 г.

Адкрыта падпіска
)— НА ГАЗЭТУ —(
„Савецкая Беларусь“
на лістапад месяц.

Падпісная плата:

звычайная . . . 350 руб.
льготная . . . 250 руб.

Падпіска прымаецца ў Менску—у Контрагэнцтве Ц. В. К. Б. (*Петрапаўлаўская, 8*), у паветовых аддзяленьнях Контрагэнцтва і ва ўсіх пачтова-тэлеграфных канторах Беларусі.

Трыумф.

Урачыстае 'пасяджэньне Савету Беларускага Дзяржаўнага Ўнівэрсытэту 30 кастрычніка ў гісторыі Беларусі будзе адзначана, як тры-
ф пралетарскай рэвалюцыі, як
умф Савецкай улады.

зін за другім выходзілі на ка-
Ўнівэрсытэцкай залі прафэ
мадзянскія дзе-
эрсытэт з га
ньня. Але гэта
ыя прывітальныя
свайму зьместу, па
расьці і магутнай сіле
ёка выходзілі за межы
ычнага сьвята, якое нечакана
ногіх прысутных стала сьвя-
эвалюцыі і трыумфам рабоча-
скай улады.

вя будзем адзначаць прамо-
важанага прафэсара і рэктара
рсытэту Пічэты, які ўжо даў-
рацуе разам з Савецкай ула-
ідзе нага ў нагу з ёю і які
ячэ раз падкрэсьліў, што толькі
апіраючыся на рэвалюцыйныя рабо-
чыя арганізацыі, пры моцнай су-
вязі з імі навука і Ўнівэрсытэт
знойдзе сілы для росквіту і зама-
цаваньня.

Мы зьвяртаем увагу на прамовы тых прафэсароў і тых грамадзян-
скіх дзеячоў, якія дагэтуль хоць і
лаяльны былі да Савецкай улады
але адкрыта перад усім грамадзян-
ствам не дэкларыравалі сваіх палі-
тычных сымпатыяў да Савецкай
лады. З такіх прамоваў вельмі цікава і знамянацельна навуковая прамова праф. Нікольскага, які шчыра, з вялікім надхненьнем прызнаў, што толькі Вялікая Расейская Рэвалюцыя, утвораная рабочай клясай, адчыніла шырокі шлях для навукі

«Я шчасьлівы, што хоць у астатнія гады майго жыцьця магу спакойна аддавацца дасьледчай навуковай працы аб рэлігіі, аб чым я марыў яшчэ са студэнцкае скамʼі».—сказаў прафэсар Нікольскі.

Прамова доктара Лунца—старэйшага з менскіх дактароў, чалавека, які не прымаў удзелу ў рэвалюцыйным руху, і які, вітаючы Ўнівэрсытэт, адзначае, што ні адна ўлада апроч Савецкай не магла б утварыць унівэрсытэту таксама паказацельна. І нарэшце трэба адзначыць прамову Лёсіка, быўшага працаўніка савецкага строю на Беларусі, які першы раз дэкляраваў сваю сымпатыю Савецкай уладзе, дзякуючы якой Беларусь мае Ўнівэрсытэт, і закончыў сваю прамову клічам: «Хай жыве Савецкая ўлада!»

В вуснах Лёсіка, які не кідае слоў на вецер, такі кліч азначае прызнаньне сваіх памылак і мае выключнае палітычнае значэньне ..

Акадэмічнае сьвята 30-га кастрычніка перавярнулася ў палітычны трыумф Савецкай улады. Новыя і новыя сілы захватваюцца рэвалюцыяй, якая становіцца з кожным днём усё мацней і мацней.

Паўстаньне ва Усходняй Галіцыі.

Захапіўшы ў свае рукі Усходнюю Галіцыю, польская шляхецкая рэспубліка не стала клапаціцца аб гаспадарчай адбудове гэтага няшчаснага краю, зьнішчанага імпэрыялістычнаю вайною, якая нішчыцельскаю бураю пранеслася з канца ў канец па ўсяму краю. Не, польская буржуазея, атручаная ядам нацыяналістычнай ненавісьці і нацыянальнай нецярпімасьці перш за ўсё стала клапаціцца аб апалячваньні галіцыйскіх украінцаў. У недалёкім мінулым, знаходзячыся пад цяжкай пятою нямецкага кайзэра і расейскага самадзержца-царя, польская буржуазея на ўвесь сьвет крычала аб уціснененьнях няшчаснай Польшчы. пашырала легенду аб Польшчы-мучаніцы, якая на манер Хрыста пакутуе за грахі людзкія; шмат гаварылася і пісалася аб польскім мэсыянізьме, аб тым, што Польшча выпакупуе вольнасьць усім прыгнечаным народам. Талентныя паэты абкружалі паэтычнай дымкай дамаганьні польскіх нацыяналістаў-незалежнікаў.

Так цягнулася доўга. Але вось магутная хваля рэвалюцыі зьмяла расейскага цара і нямецкага казэра. Польшча стала незалежнай, ажыцьцявіліся мары паўстанцаў, гінуўшых у зімовых сьнягох беларускіх лясоў у пачатку шасьцёхдзесятых гадоў; ажыцьцявіліся мары ссыльных, гібеўшых у далёкай Сібіры... І што ж мы бачым? Не ўсьпеў яшчэ польскі *белы* арол расправіць свае скрыдлы, занямеўшыя ў няволі, як ён адразу ж заняўся разбойнай дзейнасьцю. З разраду ўціскаемых Польшча перайшла ў разрад уціскацеляў! Захапіўшы значныя абшары з беларускім, украінскім і нямецкім жыхарствам, Польшча стала ўжываць у адносінах да іх самую дзікую сыстэму гвалтаў, рабункаў, «бізуновай» палёнізацыі.

Беларускі мужык, ціхі і пакорны па складу свайго характару, ненавідзіць паноў-уціскацеляў усёй душою, але... Слухае. Сьціскае зубы, але слухае, бо ён яшчэ занадта памятае паншчыну, занадта мала чувае ў сабе чалавечую годнасьць.

Зусім не тое з нашымі братамі—украінскімі рабочымі і сялянамі, якіх няшчасны лёс таксама закінуў у межы польскай „дэмакратычнай“ рэспублікі. Яны моцна сьвядомы ў сваіх нацыянальных інтэрэсах, у сваёй чалавечай годнасьці. І з імі белапольскім захопнікам куды цяжэй прыходзіцца. Час ад часу ва Украінскай Усходняй Галіцыі падымаюцца збройныя паўстаньні супроць белапольскіх захопнікаў. Але бела-палякі, маючы ў сваім распараджэньні лепшае ўзбраеньне і арганізацыю, а самае важнае—лічэбную перавагу, заўжды душылі паўстаньне і жорстка распраўляліся з пераможанымі.

Аднак, на зьмену загінуўшых паўстаюць усё новыя і новыя шэрагі байцоў за волю і долю роднага народу, за долю ўціскаемых працуючых масаў. У сучасны момант паўстаньне ва Усходняй Галіцыі разгарэлася яскравым полымем. На захад ад Тарнаполя, каля Козавы, ідзе праўдзівая бітва. Паўстанцы маюць шмат вайсковага спаражэньня, аружжа і нават аэрапланы. Польскія паны ўцякаюць с мястэчкаў і маёнткаў. На падмацаваньне польскіх вайсковых аддзелаў высылаецца значны лік кавалерыі. Па ўсіх гарадох ідуць арышты ўкраінскіх студэнтаў і відных грамадзянскіх дзеячоў.

Цікава адзначыць, што пры нераўсільнай барацьбе з падаўляючай польскай кавалерыяй сярод паўстанцаў усё часьцей і часьцей выказваецца думка аб неабходнасьці дабівацца заступніцтва і падрымліваньня з боку Савецкай фэдэрацыі. Савецкая Украінская Рэспубліка не можа спакойна пазіраць на мучэньні і гібель сваіх братоў, якія не змаглі выцярпець зьдзекаў польскага панства.

М. С.

Што чуваць заграніцай.

Чыгуначнікі Нямеччыны гатовы к барацьбе.

БЭРЛІН, 27—10. Між нямецкімі чыгуначнікамі і ўрадам адбываюцца перамаўленьні аб заробку. Урад не згаджаецца на патрабаваньні чыгуначнікаў. Магчым разрыў перамаўленьняў. На імя старшыні саюзу чыгуначнікаў з усіх кутоў Нямеччыны прысылаюцца тэлеграмы, у якіх паведамляецца, што чыгуначнікі гатовы к барацьбе.

Расправа з камуністам Кляус-Клявіным.

РЫГА, 28—10. Латвійскім ваенным судом прыгавораи к сьмерці т. Кляус-Клявін, які выехаў з Пецярбургу ў Рыгу па самейных справах. Прыгавор над Клявіным зьяўляецца актам помсты за асуджэньне Рэвалюцыйным Трыбуналам латвійскіх шпіёнаў. Кляус Клявін унесен Народным Камісарыятам Заграпічных Спраў у сьпіс на абмен.

Супроць няпрызнаньня дагавораў.

ЛЁНДАН, 27-10. Саюзныя вярхоўныя камісары энэргічна пратэстуюць супроць пастановы ангорскага ўраду не прызнаваць грашовых дагавораў канстантынопальскага ўраду, заснованых у праця[г]у часу, пачынаючы з сакавіка месяца 20 году.

Пляи фашыстаў.

ЛІФЛЬД, 30 10. Фашысты, уваншоўшы ў Флёрэнцыю і Пізу, занялі усе дзяржаўныя ўстановы, перарэзалі тэлеграфныя і тэлефонныя правады. Рэгулярнае войска прымусіла фашыстаў выйсьці з дзяржаўных установў. У шэрагу іншых гарадоў адбыліся такія самыя выступленьні. Фашысты маюць плян заняць усю Італію і адрэзаць Рым.

Фашысты перамаглі.

ГАННОВЭР, 30—10. Фашысты атрымалі поўную перамогу. Кароль даручыў Мусаліні ўтварэньне новага ўраду. Мусаліні прыняў гэтую прапазыцыю і ўлажыў міністэрскі сьпісак, у якім маецца 7 фашыстаў.

Міжнародная палітыка фашыстаў.

ГАННОВЭР, 30—10. Газэта „Чыкага-Трыбун“ перадае праграму фашыстаў у пытаньнях замежнай палітыкі. Фашысты адкідаюць усе дагаворы з Паўднёвай Славіяй аб берагох Адрыятычнага мора. Фашысты адкідаюць Вашынгтонскую згоду аб скарачэньні флёту, бо яны хочуць павялічыць ваенны флёт Італіі. Фашысты будуць дамагацца перадачы Італіі значнай долі нямецкіх рэпарацый і некаторых маёмасьцяў, азыйшоўшых да Паўднёвай Славіі і да Аўстрыі. Урэшце, фашысты трэбуюць адкладу канфэрэнцыі ў Лёзані, каб даць магчымасьць італьянскаму ўраду падрабязна разглядзіць бліжня-усходняе пытаньне.

Канфэрэнцыя адбудзецца ў Лёзані.

ГАННОВЭР, 28—10. «Чыкага Трыбун» паведамляе, што ангорскі ўрад даў згоду на склікаеньне бліжня-усходняй канфэрэнцыі ў Лёзані.

„Свабода“ выбараў.

ВАРШАВА, 29 10. У зьвязку з выбарамі арыштавана 583 чалавекі, сярод якіх больш 100 членаў выбарных камітэтаў. Арышты і вобыскі не спыняюцца.

У Савецкай Фэдэрацыі.

Прамысловасьць аднаўляецца.

ПЕЦЯРБУРГ, 30 -10. Сельскагаспадарчы і машына-будаўнічы завод «Атлас» аднаўляе працу.

Камітэты ўзаемнай дапамогі.

КАЦЯРЫНБУРГ, 21 10. У губэрні арганізована 1200 сельскіх камітэтаў узаемнай дапамогі і 220 валасных. Камітэты зрабілі матарʼяльную дапамогу 2.200 семʼям.

Выкрыцьце самагоншчыкаў.

ПАКРОЎСК, 24 10. У Нямецкай камуне выкрыта звыш 100 апаратаў в гаўкі самагонкі.

Гандлевыя справы.

За зносіны з Расеяй.

ЛЁНДАН. 26-10. Францускі гандлёва прамысловы друк заклікае францускіх прамысловцаў зрабіць належныя крокі к аднаўленьню зносін з Расеяй.

Расейска-турэцкая гандлёвая канфэрэнцыя

АНГОРА, 29-10. 29-га кастрычніка адчынілася расейска-турэцкая гандлёвая канфэрэнцыя.

СЬВЯТА БЕЛАРУСКАЕ КУЛЬТУРЫ.

Урачыстае пасяджэньне Савету Беларускага Дзяржаўнага Ун'вэрсытэту.

Урачыстае пасяджэньне Савету Беларускага Дзяржаўнага Ўнівэрсытэту, ахвяраванае гацавіне адчыненьня Ўнівэрсытэту, было назначана на 30-га кастрычніка г. г. у $1^1/_2$ гадзіны дню і павінна было адбыцца ў актавай залі ўнівэрсытэту. Фактычна-ж яно пачалося толькі ў 2 гадз. 10 мін.

Пры пачатку сходу духавым аркестрам былі выпаўнены інтэрнацыянал і беларуская марсэльеза. Сход адчыніў рэктар Б. Д. Унівэрсытэту праф. В. Пічэта.

У пачатку свае прамовы праф. Пічэта запрапанаваў прывітаць урад Беларускай Савецкай Рэспублікі, дзякуючы выключна ўважлівым адносінам якога было магчыма адчыненьне Б. Д. Унівэрсытэту, а таксама прывітаў усіх, ушанаваўшых сваёй прысутнасьцю пасяджэньне Савету Б. Д. У. У сваёй прамове праф. Пічэта зазначыў, што адчыненьне Беларускага Дзяржаўнага Ўнівэрсытэту 30-га кастрычніка 1921 году адбылося пад знакам вялікага энтузіязму і некаторай няпэўнасьці. Знаходзіліся людзі, якія ня верылі ў тое, што працаўнікі ўнівэрсытэту змогуць аплаціць вэксэль, урачыста выданы 11 ліпеня 1921 году, калі ў гадавіну вызваленьня Менску ад ппрошаных польскіх захопнікаў было дэклярована адчыненьне Б. Д. Унівэрсытэту. Беларускі Дзяржаўны Ўнівэрсытэт адчыніўся пры такіх аб'ектыўных варунках, пры якіх не адчыняўся, пэўна, ні адзін унівэрсытэт у сьвеце. Ён зьяўляецца дзіцём рэвалюцыйнай эпохі. Б. Д. Унівэрсытэт адчыніўся ў цяжкі момант голаду, пасьцігшага савецкую фэдэрацыю, пры адсутнасьці элемэнтарна-патрэбных сродкаў, пры пастаяннай няпэўнасьці ў далейшым яго істнаваньні. Аднак, пры дружнай працы прафэсароў Б. Д. Унівэрсытэту і пры падтрыманьні студэнтаў удалося замацаваць ідэю унівэрсытэту. Асабліва прамоўца адзначыў тое маральнае і матар'яльнае падтрыманьне, якое Б. Д. Унівэрсытэт спатыкаў з боку ЦВК Беларусі. Гэтае падтрыманьне дало магчымасьць наладзіць унівэрсытэт так, што студэнты, паверыўшыя ўнівэрсытэту, выйдуць з яго здаволенымі, атрымаўшы адпаведныя веды. Урад Беларускай Савецкай Рэспублікі, асабліва-ж старшыня Рады Наркомаў Беларусі А. Г. Чарвякоў, заўсягды з увагаю адносяцца да ўсіх патрэбаў Б. Д. Унівэрсытэту. Тых сродкаў, якія Ўнівэрсытэт атрымлівае з Масквы, не хапае нават на самыя неабходныя патрэбы. Той факт, што Рабоча-сялянскі ўрад Беларусі ўважліва адносіцца да патрэб Беларускага Дзяржаўнага Ўнівэрсытэту, зьяўляецца парукаю яго далейшага росквіту і дапамогі савецкаму ўраду Беларусі ў працы над адраджэньнем краю. Ужо і цяпер Б. Д. Унівэрсытэт стаў краявым Унівэрсытэтам.

Далей праф. Пічэта адзначае заслугі былых працаўнікоў па арганізацыі Б. Д. Унівэрсытэту, якія цяпер адыйшлі ад гэтай працы. Першым сярод працаўнікоў па стварэньню Б. Д. Унівэрсытэту праф. Пічэта ўспамінае аб З. Г. Грынбэргу, які быў сябрам першай тройкі па стварэньню Б. Д. Унівэрсытэту і, маючы пад сваім загадам фінансы Наркамасьветы, шмат дапамог будаўніцтву Б. Д. У. Таксама з удзячнасьцю Беларускі Дзяржаўны Унівэрсытэт будзе ўспамінаць аб М. Я. Фрумкінай, якая была сябрам 1 га Унівэрсытэцкага Праўленьня і карысталася сваімі ўплывамі ў Маскве дзеля таго, каб прыйсьці на падмогу Б. Д. Унівэрсытэту, да патроб якога яна заўжды адносілася вельмі ўважна Таксама праф. Пічэта адзначае працу праф. Ф. Ф. Турука, які быў сябрам тройкі па арганізацыі Б. Д. Унівэрсытэту і шмат памог гэтай справе. Далей праф. Пічэта ўспамінае аб былым кіраўніку справамі Б. Д. Ун-ту І. І. Метліну, які шмат дапамог у наладжаньні адміністрацыйнай часьці Ўн-ту ў першы цяжкі год яго істнаваньня.

Наогул-жа кажучы, перажыць першыя цяжкія часы свайго істнаваньня Б Д Унівэрсытэт змог толькі дзякуючы энтузіязму, якім былі ахоплены прафэсары Унівэрсытэту. Дзякуючы ім Б. Д. Унівэрсытэт здабыў сымпатыі працуючых масаў. Заслугоўвае быць адзначанай роля студэнцкай моладзі, якая паверыла абяцаньням арганізатараў Б. Д. Унівэрсытэту, адгукнулася на іх прызыў і з энтузіязмам узялася за працу. Гэтая моладзь чутка і ўважліва адносілася да ўсіх пытаньняў унівэрсытэцкага жыцьця і ў цяжкія моманты дружна падтрымлівала прафэсароў Унівэрсытэту ў абароне яго інтарэсаў. Быў момант, калі Б. Д. Унівэрсытэт вісеў на валаску. У студзені 1922 году Глаўпрафобр РСФСР пастанавіў зачыніць мэдфак Б. Д. У., але дзякуючы заступніцтву Старшыні Рады Наркомаў Беларусі А. Г. Чарвякова, Наркома Асьветы Беларусі У. М. Ігнатоўскага, загадчыка Глаўпрафобру НКА Беларусі Вайнэра, мэдфак удалося абараніць.

Далей праф. Пічэта апавядае гісторыю ўтварэньня Беларускай Дзяржаўнай і Ўнівэрсытэцкай Бібліятэкі, адзначае энэргічную і ўмелую працу кіраўніка Бібліятэкі тав. Сімановскага і аддавасьць працы яго супрацоўнікаў, ня кідаўшых Бібліятэкі, не зважаючы на неймаверны холад у сувязі з адсутнасьцю апаленьня Бібліятэкі.

Праф. Пічэта думае, што пры наяўнасьці такіх адданых справе працаўнікоў, можна сьмела глядзець у вочы жыцьцю і верыць, што сонца навукі і вечнай веды зазьяе над Беларускай зямлёю.

Прамову сваю праф. Пічэта закончыў пажаданьнем здароўя прафэсаром і студэнтам Б. Д. У., дзецям рабочых і сялян.

Посьле ўступнага слова рэктара Б. Д. У. праф. Пічэты, праф. Б. М. Бэркэнгейм прачытаў акадэмічную прамову-лекцыю на тэму: «Сучаснае становішча пытаньня аб хімічным элеменце». Праф. Бэркэнгэйм — вельмі таленты папулярызатар, і ў яснай цікавай форме ён за 40 хвілін свае прамовы даў даволі падрабязны агляд утварэньня і зьмены поглядаў вучоных на будову і істнасьць хімічнага элементу, пачынаючы ад найдаўнейшых часоў аж да 1921 году ўключна.

Праф. Б. Д. Унів. Н. М. Нікольскі прачытаў акадэмічную прамову-лекцыю на тэму: «Рэлігія, як прадмет навукі», у якой даў агляд пачаткаў і разьвіцьця гісторыі рэлігіі, як навуковай дысцыпліны. Прамоўца асабліва падкрэсьліў, што Вялікая Расейская Рэвалюцыя стварыла вельмі спрыяючыя варункі дзеля вядзеньня навуковай працы па высьвятленьню гісторыі рэлігіі. Кляса, узяўшая ў свае рукі ўладу, менш усяго атручана рэлігійнымі забабонамі. Адпала ўсякая магчымасьць даўленьня на навуковых дасьледчыкаў па гісторыі рэлігіі з боку духавенства. Гэтым Расея выгадна вызначаецца ад другіх дзяржаў. Прамоўца заявіў, што ён вельмі шчасьліў быць адным з піянэраў у гэтай мала яшчэ распрацованай навуковай дысцыпліне. Прамову сваю праф. Нікольскі закончыў завярэньнем, што „мерны поступ гісторыі вядзе да зыроку багоў і перамогі ўсепабеднага розуму».

Посьле гэтага намесьнік рэктара Б. Д. У. па адміністрацыйна гаспадарчых справах Г. С. Кацэнбогін даў агляд гаспадарчага і эканамічнага становішча за мінулы год, больш-менш прытрымліваючыся свайго артыкулу на тую-ж тэму ў зборніку «Труды Белорусского Государственного Университета» № 2—3.

На заканчэньні дакладаў праф. Пічэта азнаёміў сабраўшыхся з жыцьцём і абставінамі сьмерці двух былых прафэсароў Б. Д. У.—Н. Янчука і Д. Мейчыка і запрапанаваў ушанаваць іх памяць уставаньнем, што сход і ўчыніў.

Намесьнік старшыні Ц. В. К. Беларусі тав. Вагуцкі прывітаў Б. Д. Унівэрсытэт з гадавінай істнаваньня і высьвятліў значэньне Акцябрскай рэвалюцыі дзеля асьветы рабочых і сялянства.

У адказным слове праф. Пічэта падзякаваў за прывітаньне і прасіў перадаць прывет Ц. В. Кам. Беларусі, які заўжды памагаў Унівэрсытэту. Далей праф. Пічэта чытае прывітальную тэлеграму, атрыманую з Масквы ад старшыні Ц. В. К. і Рады Наркомаў Беларусі т. Чарвякова і прапануе паслаць адказную тэлеграму, што і прымаецца. Таксама прымаецца прапазыцыя праф. Пічэты паслаць прывітальныя тэлеграмы Старшыні Рады Наркомаў Р.С.Ф.С.Р. тав. Леніну, Наркому Асьветы Р. С. Ф. С. Р. т. Луначарскаму і т. Пакроўскаму.

Тав. Ігнатоўскі вітае Б. Д. Унівэрсытэт ад імя Наркамату Асьветы Беларусі, адзначаючы цяжкасьць будаўніцтва ўнівэрсытэту, зробленыя посьпехі і ўрастаньне ўнівэрсытэту ўглыб працоўных масаў.

Ад т-ва менскіх дактароў вітае Б. Д. Унівэрсытэт старшыня т-ва д-р Лунц, які зазначае, што менскія дактары ня раз падымалі пытаньне аб стварэньні ў Менску ўнівэрсытэту, але безрэзультатна, і Ўнівэрсытэт у Менску быў адчынены толькі пры Савецкай уладзе.

Тав. Круталевіч вітае Б. Д. Унівэрсытэт ад імя Інстытуту Беларускай Культуры.

Тав. Лёсік, выкладчык беларускай мовы у Б. Д. У., вітае ўнівэрсытэт і зазначае, што Беларускі Дзяржаўны Ўнівэрсытэт, сьвяцільня навукі для ўсяе Беларусі, адчынен дзякуючы расейскай рэвалюцыі і Савецкай уладзе. «Хай жыве Савецкая ўлада!»—прагаласае т. Лёсік. Далей прамоўца кажа шчырае беларускае „дзякуй" і нізкі паклон рэктару і прафэсуры Б Д. У., папрацаваўшым над стварэньнем Б. Д. У.

Тав. Васілевіч, дырэктар Беларускага Тэхнікуму, вітае Б. Д. У. ад імя Беларускага Пэдтэхнікуму, жадае ўнівэрсытэту посьпеху і творчаї працы; таксама прамоўца вітае Савецкую ўладу, прафэсароў і студэнтаў Б. Д. У.

Далей вітае Б. Д. У. намесьнік рэктара Беларускага Сельска-Гаспадарчага Інстытуту тав. Ярашэвіч.

Праф. Іваноўскі вітае Б. Д. Унівэрсытэт ад імя Навуковага т-ва пры Ўнівэрсытэце.

Тав. Баркусевіч вітае Б. Д. Унівэрсытэт ад імя выбарных студэнцкіх арганізацый мэдфаку. Прамоўца адзначае, што Б. Д. У. зьяўляецца сьветачам веды і камунізму, да якога цягнуцца таксама і з-за кардону, адарванай ад рэшты Беларусі Гарадзеншчыны і Віленшчыны, дз... польская ўлада так уціскае белар... саў

Ад 81-х кавалерыйскіх камандных курсаў вітае Б. Д. Унівэрсытэт начальнік курсаў, які праводзіць паралельель паміж Б. Д. У. і камандными курсамі. Як камандныя курсы гатуюць чырвоных пралетарскіх камандзіраў, так Б. Д. Унівэрсытэт гатуе чырвоных пралетарскіх спэцаў. Аб'яднаньне ваенных і грамадзянскіх спэцаў прывядзе да перамогі на ўнутраным культурна-будаўнічым фронце, як Чырвоная армія пабедзіла на ўнешнім фронце.

Праф. Пічэта, дзякуючы за прывітаньне, зазначыў, што Б.Д.У. ніколі не забудзецца, што дзень 11 ліпеня, дзень урачыстай дэкларацыі аб яго адчыненьні, стала магчымым толькі дзякуючы гэраізму Чырвонай арміі, выгнаўшай з Менску япро... шаных польскіх захопнікаў.

Тав. Галубок вітае БД.У. ад імя беларускіх артыстаў. У сваёй калярытнай прамове т. Галубок зазначыў, што калі гадоў 17 таму назад нев... лічны гуртох беларусаў ...аў п... даваць на карысьць сярмяжнага ...ларускага люду,—на іх паўст... ўсе чарнасоценцы, усе ворагі ... пуючых масаў. Але справа не ... нула, збыліся словы

«К свабодзе, ро... і знань...
Мы пракладзём сабе сьлед.
І будзе ўнукаў пакаваньне
Там, дзе сягоньня плача дзед».

У дзень урачыстай гадавіны Б.Д.У. прамоўца заклікае да міру і згоды на беларускай зямлі і супольнай працы на карысьць краю.

Адказваючы т. Галубку, праф. Пічэта спыніўся на заслугах Галубка ў справе беларускага тэатральнага мастацтва. Посьле гэтага праф. Пічэта падзякаваў усім прыйшоўшым на ўрачыстае пасяджэньне за цікавасьць і ўвагу да жыцьця маладога Б. Д. Унівэрсытэту і хацеў ... няць пасяджэньне, але тут высту... праф. Нікольскі з прывітальным адрасам і альбомам рэктару БДУ праф. Пічэце ад прафэсароў, усіх навуковых і адміністрацыйных супрацоўнікаў БДУ.

Посьле гэтага былі прачытаны прывітальныя адрасы і паднесены альбомы ад студэнтаў і студэнта... БДУ, (альбом і вялікі букет), ... супрацоўнікаў Б.Д. і Ўн. Бібліятэкі ад т-ва менскіх дактароў. Так... чынам, канец пасяджэньня выл... ў апофэоз рэктара БДУ, заслу... ім сваёю шчырай і цяжкай ... спутачнаю пра... Беларускага ... сытэту.

Паншчына у народных песьнях і казках.*)

Вось у другой песьні народны паэт апавядае аб тым, як нейкія касары забілі пана Салывона, які жыў у Дарагінцы, Чарнігаўскай губ. Яго забілі перад самай воляй. Часам адважваліся прыгоньнікі і на такія ўчынкі над благім панам:

За гарою за крутою
Касарыкі косяць,
І у пана Салывона
Сабе хлеба просяць.
Ой, касілі касарыкі
Паўтары надзелі,—і
Ня бачылі касарык
Хлеба ні скарыны.

Людзі галадалі пры цяжкай працы ў благога пана, але цярпеньне перайшло мерку:

Ой, касілі касарыкі
Ды радзілі раду—
Ды забілі Салывона
За ўсю грамаду.

Ніякага жалю пясьняр-селянін ня выказаў да пана, а наадварот, радаваўся:

А ў нашага пана
Плецены тыны,—
Гэта табе, ліхі пане,
Гаспадарскі сыны.
У нашага пана
Пабіты калочкі,—
Гэта табе, ліхі пане,
Гаспадарскі дочкі.

Паводлуг пагляду невольніка песьняра таго часу, усіх паноў трэба было забіць, бо ўсе яны ліхія і заслужылі гэткую кару, але як заб'еш аднаго, дык на ўсіх нападае страх, і гэты ўчынак ім здаецца дзіўным:

У Кіеве агонь гарыць,
У Дарагінцы дымна;
Як забілі Салывона
Усім паном дзіўна.

Побач з забойствам пана складальніку верша прадстаўляецца панская дачка багата ўбраная. Яе ўбраньне малюецца раўналежна з вобразамі забойства. Гэтыя параў напэўна вырваліся ў складальніка верша інстынктыўна: багацьце і кроў зьмешаны ў адно, бо хто нажываў багацьце праз чужую працу, той павінен быць забіты:

Ў яго дочкі Галюточкі
На галаве лёчкі.—
Куды цяглі Салывона
Крывавыя рэчкі.
Ў яго дочкі Галюточкі
У падолках мярэжкі.—
Куды цяглі Салывона
Крывавыя сьцежкі.

Нават літасьці ня было да гора панскага сына:

Ой, як яго забіта
На зямлі расьцягся,
Яго сынок Іванка
За сэрдзэнька браўся.

І тое, што Іванка «браўся за сэрца», таксама было прыемна глядзець. Намала паны даліся мужыкам у знакі, калі сяляне ўчынялі над панамі дзікія помствы, аб драбніцах якіх успаміналі ў песьнях з вялікай прыемнасьцю ды з асабістым смакаваньнем. Дзікія былі часы—жудасныя былі ўчынкі. Гэтыя ўчынкі з боку сялян над панамі былі ня так часты і, як справядлівая заплата пану за пастаянныя гвалты над сялянамі, трэба сказаць, што гэтая заплата была кропляй проціў мора.

Паны і сяляне.

У той час, калі ў прыгоньніцкіх песьнях пераважны элемэнт лірычны і індывідуальныя перажываньні сялян—у казках часоў паншчыны мае перавагу эпічнасьць і быт. Селянін баечнік жывымі фарбамі адмаляваў панскае жыцьцё, адносіны пана да сялян і наадварот. У большасьці гэтыя байкі апавядаліся старымі сялянамі, якія на сваіх плячох яшчэ добра адчувалі панскі бізун, якія памяталі ўсе падрабязні прыгоньніцкага быту. Хаця ў байках мейсцамі чуецца шарж, аднак, яны не зьяўляюцца легэндамі-выдумкамі, а штрыхамі з праўдзівага жыцьця. У большасьці гэтыя казкі вызначаюцца мастацкім малюнку, гарманічнасьцю думак і маюць немалую літаратурную вартасьць. Да іх ніякія тлумачэньні непатрэбны, бо перад чытачом разгартаецца цэлы рад малюнкаў з ня вельмі далёкай мінуўшчыны. Бойкасьць мовы, стыльнасьць і жывасьць гэтых баек ня страцілі сваёй сьвежасьці і па сягоньняшні дзень. Гэткія літаратурныя творы няграматных казальнікаў маглі-б друкавацца з посьпехам у любой часопісі. Яны маюць вартасьць ня толькі для гісторыка літаратуры, але й для таго, хто студ'юе сялянскі быт часоў паншчыны.

У большасьці гэтыя байкі-апавяданьні прапікнуты жывой гумарыстыкай, што яшчэ болей ярка вылупляе паасобных тыпаў: пісароў, аканомаў, лёкаяў, хітрых мужычкоў і ганаровых, ліхіх і дурных сьмяхоты надутых паноў. Ня глядзячы на такі гумар, з кожнага слова баечніка выступае на першы плян жудасьць і страхоцьце паншчыны. Ніякая аддалёнасьць мінулага, ніякі вясёлы настрой апавядальніка ня можа іх схаваць..

Апавяданьні-казкі аб паншчыне, ня глядзячы на жартаўлівы тон, робяць на чытача куды большае ўражаньне, чымся прыгоньніцкія мінорна-лірычныя песьні, якія застыглі ў сваёй старадаўнай традыцыйнай форме.

Аддалёнасьць мінулага і новы тон баечніка, памятаючага паншчыну, ажыўляюць малюнак і надаюць яму рамантычна-драматычны характар. Вось даямо казку, у якой цэнтральнай фігурай зьяўляецца пісар, які ня страціў сваго аўтарытэту сярод вясковага сялянства да апошніх дзён. Сяляне вераць у пісара, як у бога, і «грамацей» выварыстоўвае іх цемнату в... ву. На фоне гэтай казкі ... ці п'янчужкі пісара выступ... валак быту паншчыны:

Пісар.

Быў адзін ліхі пан. Цяжк... ім жылося людзям: цэлы т... хадзі на паншчыну, а што ... у нядзельку і тое аддай пану: яму давай сушаных грыбоў, назьбірай рыжыкаў, то ягад... яму трэба. Даўней, як дасьць бог зіму, цэлы обоз фурманак папіцчыць ўсялякае дабро ў места, або ў другі двор.

Самага пана немаль ніколі ня бачна было, бо ён усё езьдзіў за граніцу ці ў Аршаву. Раз доўга пана ня было ў двары, і пашла чутка, што пан суздром ня вернецца, што ён прадаў маёнтак якомусь другому пану. Хто іх там ведае, мо' і праўда,—*кажуць, быццам той пан за пару заграніч... коней і пяток якіх сaб... увесь маёнтак з людзьмі..* А ось па нямалым часе прыехаў новы пан. Сабралася грамада й давай радзіцца, як тут далей жыць. Вельмі-ж цяжка было жыць пад тым панам, ці ня можна ўпрасіць новага пана, каб ён трохі збавіў паншчыну ды падаткі.

Радзілася, радзілася грамада і прыгаварыла прасіць новага пана, а каб усё добра сказаць,—ведама мужык цёмны, ня скажа, як трэба

*) Гадаі № 241.

Напярэдадні 4-га Кангрэсу Камуністычнага Інтэрнацыяналу.

X.
Камуністычны Інтэрнацыянал і Ўсход.

Палітыка Камуністычнага Інтэрнацыяналу ў адносінах к Усходу была ў першы раз точна вызначана ў вядомых тэзісах т. Леніна па каленіяльнаму і нацыянальнаму пытаньнях, прынятых на II-м Кангрэсе Камуністычнага Інтэрнацыяналу. Адным з важнейшых пытаньняў, якія стаялі перад гэтым Кангрэсам, было точнае выяўленьне ўзаемаадносін між Камуністычным Інтэрнацыяналам і рэвалюцыйным рухам у палітычна-прыгнечаных краёх, якія знаходзяцца пад ярмом капіталістычных дзяржаў, як, напрыклад, у Кітаі, Індыі, Карэі, часткай у Турэччыне, Пэрсіі, Сіаме і г. д. II-гі Кангрэс прызнаў, што арганізаваны капіталізм набірае свае сілы ня столькі з прамысловых эўрапейскіх краёў, колькі з сваіх каленіяў; што звыш-прыбытак, атрымліваемы з каленіяў, зьяўляецца галоўнай крыніцай сродкаў сучаснага капіталізму; што Камуністычны Інтэрнацыянал павінен быць у цесным яднаньні з тымі рэвалюцыйнымі сіламі, якая ў цяперашні час прымаюць удзел у справе зьнішчэньня імпэрыялізму ў палітычна і эканамічна прыгнечаных краёх.

Самай важнай грунтоўнай ідэяй тэзісаў т. Леніна па нацыянальнаму і каленіяльнаму пытаньнях зьяўляецца ідэя аб розьніцы між нацыямі прыгнечанымі і прыгнятаючымі. «Мы,—кажа т. Ленін—падкрэсьліваем гэту розьніцу ў пярэчнасьць II Інтэрнацыяналу і буржуазнай дэмакратыі».

Буржуазная дэмакратыя па сваёй нятчырасьці хавае тое, на чым грунтуецца імпэрыялізм—каленіяльнае і фінансавае прыгнечаньне вагромнай большасьці жыхарства зямлі няззначнай меншасьцю багацейшых перадавых капіталістычных краёў.

Усясьветная вайна 1914—1918 году вялася з тэй мэтай, каб перадзяліць увесь сьвет. Вайна адбывалася з-за таго, каб вызначыць, якой з мацнейшых груп дзяржаў—ангельскай ці нямецкай—атрымаць магчымасьць і права рабаваньня, прыгнечаньня і эксплёатацыі ўсёй зямлі.

Да вайны 6 вялікіх імпэрыялістычных дзяржаў, з насельнасьцю ў 437 міліёнаў прыгняталі каленіі і паўкаленіі з 933-мя міліёнамі насельнасьці. У выніках вайны дзяржавы пераможніцы з насельнасьцю ў ¼ міліярда (у два разы меншай, чымсь уперад) эксплёатуюць ужо большы лік людзей, іменна: 1¼ міліярда насельнасьці краёў, з якіх адны і ўперад былі каленіямі ці паўкаленіямі, другія ж зрабіліся імі ў выніках усясьветнай вайны. Вынікам гэтай новай эканамічнай пэратурбацыі зьяўляецца далейшае абвастрэньне ўсіх капіталістычных супярэчаньняў. З аднаго боку беднасьць і разбураньне працоўных гушчаў пачувана павялічыліся і ўперад усяго ў старых каленіях і ў пераможаных дзяржавах, З другога боку ўнутры кожнай дзяржавы пераможніцы становішча стала яшчэ больш крытычным. У Англіі, Францыі, Амэрыцы жыцьцё з кожным днём даражэе, вытворчасьць працы зьмяншаецца, грошы трацяць сваю каштоўнасьць, дзяржаўныя даўгі растуць не па днёх, а па гадзінах, працоўныя масы ўсё глыбей і глыбей асядаюць у гушчу беднасьці і разбураньня. І ў гэтым, як кажа Ленін, пачатак таго глыбокага рэвалюцыйнага руху, які пашыраецца па ўсёй Эўропе і нават у дзяржавах пераможніцах, як напрыклад, у Англіі, рабочая кляса якой стаіць наперадзе рэвалюцыйнага руху пасьля расейскай рабочай клясы.

Гэта значна палягчае барацьбу народаў Усходу за сваё вызваленьне. Усход XX веку ўжо не такі, якім ён быў у XIX веку. XX век—абуджэньне рэвалюцыйнага духу ў Азіяцкіх краінах. Першы сыгнал у барацьбе супроць старога сьвету, супроць капіталістычнага ладу, падняла ў 1905 годзе Расея. Расея сама зьяўляецца паўазіяцкай краінай. Яна цярпела ад царскага ярма, ад эксплёатацыі сваёй буржуазеі і ад чужаземнага капіталу. Расея была паўкалёніяй англа — бэльгійска — францускага капіталу. Уся бышая царская ваенна-паліцэйская сыстэма падтрымлівалася чужаземным капіталам і ўперад усяго францускай біржай, якая пазычыла Раманавым каля 12 міліярдаў франкаў золатам на ахову тронаў і старых парадкаў.

Многія «знатакі» зацьвярджалі, што нібы ўсходнія краіны абавязкова павінны прайсьці праз капіталістычны лад разьвіцьця народнай гаспадаркі. III-ці Інтэрнацыянал прызнае, што з дапамогай пралетарыяту перадавых краёў адсталыя народы могуць перайсьці к савецкаму ладу і к камунізму, мінуючы капіталістычны час разьвіцьця.

Ідэя ж савецкай арганізацыі, як даказываў т. Ленін на II-м Кангрэсе III Інтэрнацыяналу, простая і можа быць прыстасавана ня толькі к пралетарыяту, але і к сялянскім фэадальным і паўфэадальным парадкам. Сялянскія саветы, саветы працоўных могуць быць прыстасаваны ня толькі ў капіталістычных краёх, але і ў краёх з дакапіталістычнымі парадкамі. Пагэтаму бязумоўным абавязкам камуністычных партыяў зьяўляецца прапаганда ідэі сялянскіх саветаў, саветаў працоўных усюды—і ў адсталых краёх і ў калёніях.

Мы пэўны ў тым, што заснаваньне саветаў працоўных палегчыць усходнім народам барацьбу за сваё вызваленьне ад унутраных і замежных ворагаў, ад прыгнечаньня з боку Францыі, Японіі, Амэрыкі і асабліва Англіі, якая трымае ў цяжкім прыгоне сотні міліёнаў людзей.

Мы прыдаём вялізарную значнасьць барацьбе Ўсходу за вызваленьне ад ярма чужаземнага капіталу. Мы ведаем, што эўрапейскі капіталізм набірае свае сілы, галоўным чынам, не з прамысловых эўрапейскіх краін, а з сваіх калёніяў. Магутны прамысловы арганізм Вялікабрытаніі грунтуецца на эксплёатацыі яе вагромных калёніяў. Адыміце гэтыя калёніі ад Англіі, і вы пераламаеце пазваночны хрыбёт у Вялікабрытанскага капіталізму і імпэрыялізму.

Адлучэньне калёніяў ад мэтраполіі панясе сьмяртэльны ўдар капіталізму, пераламае яго пазваночны хрыбёт.

Вось чаму такую вагромную рэвалюцыйную значнасьць мае пабеда Турэччыны над ангельскім імпэрыялізмам. Значнасьць гэтай пабеды павялічваецца яшчэ тым водгукам, які яна знаходзе ва ўсіх прыгнечаных краёх: у Індыі, Пэрсіі, Сірыі, Аўганістане, Эгіпце, Марокка, Тунісе, Алжыры і г. д. Турэччына ў цяперашні момант мае значнасьць магутнага рэвалюцыйнага рычага. Пачаты нацыянальна-рэвалюцыйны рух па ўсяму Ўсходу ня можа скончыцца так, як скончылася Вялікая Францускае Рэвалюцыя—скасаваньне ўлады памешчыкаў з заменай яе доўгім панаваньнем буржуазеі. Рэвалюцыя ў Турэччыне пойдзе не старым працярэбленым шляхам к умацаваньню панаваньня буржуазеі, а к замацаваньню ўлады і ў прыгнечаных паўкалёніяльных краёх міліёнаў рабочых і сялян.

Вось чаму сучасная Турэччына з яе бедным і цёмным сялянствам, з яе дужа малым лікам пралетарыяту ўсё яшчэ зьяўляецца абсэктыўна *найвялікшай* пасьля Савецкай Расеі, рэвалюцыйнай сілай цяперашняга часу, сілай, якая падрывае падмурак капіталістычнага ладу ва ўсім сьвеце. Можна быць пэўным у тым, што пабеда турэцкага нацыянальнага войска над брытанскім імпэрыялізмам пашырыць рэвалюцыйную дзейнасьць міліёнаў і сотняў міліёнаў людзей на ўсім сьвеце.

М.

Бюльлетэнь № 92
Менскай Мэтэоролёгічнай Станцыі
Галоўнай Фізычнай Обсэрваторыі
пры Менскай Дасьледчай Балотнай Станцыі.

За 30 і 31 кастрычніка 1922 году

СТРУМЭНТ.	1 гадзіна дню.	9 гадз. вечара.	7 гадз раніцы
Барометр	748,7 m/m	741,4 m/m	732,6 m/m
Тэрмометр	—3,4°	—2,1°	2,6°
Максымальны тэрмометр	—3,4°	2,5°	2,6°
Мінімальны тэрмометр	—1,7°	—3,7°	—1.8°
Вільгаць параўнаўчая	79%	99%	99%
Асадкі ў мілімэтрах	—	—	7,5
Грунтавы тэрмомэтр на глыбіні 0,8 м.	3.6°	3,4°	3,4°
« » « » 0.4 мэтра	2.0°	2.0°	2 0°

У Наркамземе Беларусі.
Зямля працоўнаму люду.

З прычыны няхваткі зямельнага фонду для здаваленьня безьзямельнага і малазямельнага сялянства, Народны Камісарыят Земляробства выдаў вось якую абавязковую пастанову:

Уся царкоўная, манастырская і іншых рэлігійных таварыстваў зямля, якая зьяўляецца зямлёй непрацоўнага карыстаньня, падлягае залічэньню ў запасны зямельны фонд і разьмеркаваньню на агульных умовах.

Служыцелі ўсіх рэлігійных культаў, а таксама і члены іх сямей, якія жывуць з імі, ня маюць права на карыстаньне зямлёй, як асобы, якія жывуць на непрацоўны даход. Апрацоўка зямлі ўласнымі сіламі для вышэйадзначаных асоб ня можа быць грунтам на права карыстаньня зямлёй. Дзеці і радня служыцеляў розных рэлігійных культаў, якія жывуць асобнай сям'ёй і апрацоўваюць зямлю сваімі ўласнымі сіламі, а таксама быўшыя служыцелі культаў маюць права карыстацца зямлёй на агульных умовах. Зямля, а таксама ўся будоўля, займаемая храмамі ўсіх рэлігійных культаў, застаецца ў карыстаньні таварыства веруючых.

Уся іншая будоўля павінна быць узята на ўчот і разьмяркована між працоўным грамадзянствам.

Права даваць зямлю пад храмы ў сельска-гаспадарчых мясцовасьцях даецца выключна Народнаму Камісарыяту Земляробства.

—прыгаварылі напісаць пану ўсё на паперы.

Але як-жа тут напісаць, калі ніхто ня ўмее. Карбаваць яны яшчэ добра ўмеюць. Але пісаць ані ў зуб. Прачулі яны, што ў мястэчку ёсьць якісь п'янчужка пісар і што ён умее вельмі добра пісаць. Піша дробна, бы макам сыпле, а дзе трэба—кругла, бы яйкі і так накруціць, што толькі вельмі пісьменны бачыць, што там напісана.

От прывезьлі яны таго пісара, паставілі яму кварту гарэлкі й просяць, шанкуваць, каб ён усё добра напісаў пану. Толькі пісар цэлы тыдзень піў ды еў яечні, а пісаць на браўся.

— Трэба ўперод прылады—кажа пісар.

Паперы аркуш хлопцы купілі ў мястэчку ў крамцы. Тым часам пісар валеў пазьбіраць дубовых арэшкаў ды насушыць іх, а сам пашоў у кузьню, набраў там з-пад тачыла вады, наліў яе ў гаршчок, насыпаў туды дубовых арэшкаў і паставіў гаршчок на печ. Праз тры дні ўзяў ён той гаршчок, аж там атрамант, чорны, бы сажа. От нанесьлі гэта пісару з усяго сяла гусінага пер'я. Нарабіў ён сабе цэлы пук пер'яў.

— Ну,—кажа пісар,—цяпер давайце яшчэ гарэлкі, каб лягчэй рука хадзіла!

Далі яму гарэлкі. Пісар выпіў з паўкварты, агурком закусіў і давай пісаць. Сышлася грамада людзей.

— Напішы, каб пан даў на дым па пяці кол жэрдзе на плот!—кажа адзін.

— Пішы, каб пан збавіў падаткі!—кажа другі.

Многа гаварылі мужыкі пісару, каб ён пісаў. А ён пацягне з пляшкі гарэлкі, ды так піша, што пяро скрыпіць, бы нямазаныя калёсы. Піша пісар, аж пот на ілбу выступіў, нібы не пяром, а сякерай дровы пілуе.

А лоб у яго вялізарны, а галава голая, хоць боб малаці. Напісаў пісар. Мужыкі паставілі крыжы й дзякуюць пісару. Сабралі яму з усяго сяла курэй, яек, арэхаў, мёду, сала—хто што меў.

Паехаў сабе пісар да господы, а мужыкі сабраліся і гуртом пашлі к пану. Вышаў пан на ганак і пытае, чаго яны прышлі. Мужыкі цалюх пану ў ногі й падаюць прашэньне. Узяў пан у рукі паперу, перачытаў і кажа:

— Дзякуй вам, хлопцы, што вы мне даеце з дыму па валу, па капе яец і па асьміне аўса.

Пераглядаюцца мужыкі, насілу распалопалі, што гэта пан кажа. Дагадаліся яны, што пісар іх збмануў, але нічога ня зробіш—трэба аддаць пану, што напісалі. Пашлі мужыкі да господы, аж кудлы дзяруць, так ім шкода дабра. Ідуць, а адзін і кажа:

— А хварэць вашай матары, падвялі й мяне. Я тады знаў, што ён піша. Бачу—піша вялікае ды й закруціць. Ну, думаю, гэта валы крутарогія. Піша круглае. От гэта вам яйкі, а дробнае—от вам авёс.

— Чаму ж ты тады не казаў?—крычаць мужыкі й давай яго лупцаваць.

Пабіліся мужыкі, пабожкалі й пашлі зьбіраць пану авёс і яйкі.

У гэтым апавяданьні яшчэ цікавая характарыстыка напісьменных сялян пры паншчыне, што яны мелі цягу да ідэографічнага (образнага) пісьма. Самі сяляне «карбавалі» і падпісываліся крыжыкамі, а просьбу, якую напісаў пісарчук, адзін з сялян тлумачыў па спосабу амэрыканскіх індэйцаў:

Вялікае і закручанае—валы крутарогія. Круглае—яйкі. Дробнае—авёс.

Злосныя паны і спрытныя сяляне.

Паны ў большасьці бывалі злосныя—«do trzeciego nie mów». Сяляне ня ведалі, як прыступіцца да іх: чуць што скажа селянін не паводлуг панскага гумору,—і няшчаснага пасылаюць на стайню, дзе яго кормяць бярозавай або сырматовай кашай—сыпяць бізуноў колькі лезе. Такія паны нагналі страх ня толькі на сялян, але й на болей прывілегаваную службу—на войтаў, лёкаяў і г. д.

Трудна было гаварыць з панам... Трэба было ў гутарцы з ім укладываць усю здольнасьць розуму, увесь спрыт мужыцкай хітрыкі на прыемную гутарку з панам. А калі, ня дай бог, прыходзілася казаць яму, пану, што колечы няпрыемнае, тады пішы прапала, бо будзеш закатаваным на сьмерць. Затое, калі ўжо хто з падданых умеў гаварыць з «ліхім панам», дык той чалавек лічыўся народным героем, аб якім народ тварыў цікавыя легенды Даём тут адну з такіх казак, у якой знойдзеце квінтэсэнцыю спрыту і здольнасьці кемнага гаваруна. Апавяданьне такое прыгожае і літаратурнае, што дазволю сабе зьмясьціць яго цалком:

Мужык і пан.

Быў сабе адзін пан ды такі паганы, злосны, што проста бяда. Ніхто ня мог яму ўгадзіць. Усе яго баяліся, бы чорта. Бывала як прыдзе к яму хто чаго колечы прасіць, а ён раптоўна крыкне:

— Што скажаш?

— Усё добра, паночку!—кажа мужык і дрыжыць, як асіна.

— А па добрым што?—закрычыць пан.—На канюшню галгана!

От так ня дасьць і слова прамовіць. Інакшай ён і ня ўмеў з людзьмі гаварыць.

І баяліся людзі гаварыць таму пану што небудзь кепскае, не пад гумор,—засячэ, усю скуру зьніме, калі хто не патрапіць сказаць яму так, як ён хоча, а скажа не па шэрсьці.

Толькі быў адзін нехлямяжы мужычок, дражнілі яго Стопкам. Той умеў з тым панам гаварыць. От раз той пан іграў у карты ды й выйграў вельмі харошы маёнтак. От вясною, каля Міколы, паехаў пан агледзець той маёнтак ды й астаўся там на ўсё лета. Бачыш, яму вельмі спадабаўся той маёнтак. Праўду ж кажуць, што новае сітка на калочку вісіць, а старое пад лаваю ляжыць.

Бачыць аканом, што доўга няма пана, а тут у двары бяда на бядзе едзе ды й бядою паганяе. От ён стаў думаць, як-бы заведаміць пана. Думаў думаў ды й надумаўся паслаць к пану пасланца. Толькі ня ведае, каго паслаць, каб ён добра расказаў пану пра ўсё няшчасьце. Каго ён не пашле, усе ня слухаюць—баяцца пана, каб за праўду не засек.

Абяцаў аканом вялікі гасьцінец таму, хто пойдзе к пану. Перабраў усё сяло—няма ахвотніка. Ня знае аканом, што рабіць—сядзіць ды ломіць рукі.

Прачуў пра тое Стопак, пашоў к аканому і кажа:

— Я пайду к пану і ўсё яму раскажу; я ўмею, як з ім гаварыць.

ПА МЕНСКУ.

Здабыцьцё навуковай бібліатэкі.

Беларускі Дзяржаўны Ўнівэрсытэт дайшоў да згоды з удавой бышага Маскоўскага прафэсара нябожчыка Янчука аб прадажы за 5 міліярдаў руб. ёў застаўшыйся пу ye навуковай бібліатэкі. Бібліатэка мае вялікую значнасьць для Беларусі.

Нарада па лясной прамысловасьці.

Нядаўна скончылася нарада адпаведных працаўнікоў Лясной Управы Беларусі пры ўдзеле прадстаўнікоў ад Эканамічнай Нарады, Рабоча-Сялянскай Інспэкцыі і Дзяржаўнай Палітычнай Управы.

На нарадзе прысутнічалі таксама адпаведныя працаўнікі з месц.

Былі выслуханы даклады і справаздачы Кіраўнікоў Лясной Управы Беларусі і яе аддзяленьняў, а таксама прадстаўнікоў Рабоча Сялянскай Інспэкцыі, які даў падрабязныя тлумачэньні аб працы за мінулы год.

Для падрабязнай апрацоўкі розных паднятых на нарадзе практычных пытаньняў засനованы былі 3 камісіі: па дрэваапрацоўцы, па лясной загатоўцы і грашовая.

Мэтады далейшай працы.

Камісія па масных загатоўках, скарыстаўшы прысутнасьць працаўнікоў з месц, абгаварыла ўсе падрабязкі працы на мясцох.

Галоўным заданьнем камісіі было адшуканьне такога способу працы, па якому б зусім ня было месца ніякім злачынствам. Пастаноўлена было заснаваць калектыўны способ аплаты па дагаворах з групамі сялян на цэлыя вучасткі.

Зьезд вайсковай каапэрацыі.

Беларускім аддзелам вайсковай каапэрацыі склікаецца на 10-га лістапада зьезд загадчыкаў гандлёвымі аддзеламі дывізіённых і губэрскага спажывецкіх таварыстваў. На зьезьдзе будзе вызначан шлях далейшай гандлёвай чыннасьці вайсковай каапэрацыі ў новых эканамічных умовах.

Учот коняў.

У бліжэйшыя дні Менскі Павятовы Ваенны Камісарыят канчае ўчот коняў прыватных асоб і ўстаноў. За невыкананьне пастановы аб рэгістрацыі будзе наложан вялікі штраф

Згублены:

— Членск. кніжка, выд. саюз. мэдыцынскіх і санітарн. працаўн. за № 156, Валасюк Е. К., кв. 5301.

—1)Пашпарт, выд. Ружанскай Вал Упр., 2) пасьведч. аб звальненьні са службы, выд. 31-м аўтамабільна-санітарн. атрадам, Гобэрман Р. А., кв. 5302.

— 1) Лічн. карт., выд. Менск. Павят. Ваен. Кам.; 2) членск. кніжка, выд. саюз. камунальн. прац., Позьняк П. І., кв. 5303 5304.

— Лічная карт., выд. Смалевіцкім Вал. Ваен. Аддзел. за № 11, Целякоўца С. М., кв. 5305.

— Лічн карт., выд Старасельск. Вал. Ваен Аддзел. за № 68, Бобрыка Г. К., кв. 5306.

— 1) Лічн. карт., в-д. Менск.Павят. Ваен. Кам. за № 225; 2) пасьведч. асобы, в-д. Менск пачт.-тэл. канторай за № 1 430, Грынявецкага Р. І., кв. 5307-5308.

— Лічн. карт. выд. Смалевіцкім Вал. Ваен. Аддзел. за № 124 Быка А. Ф., кв. 5309.

— Пашпарт, выд. Адэскай Гарадз. Міліц., Альпяровіча М. Н., кв. 5310.

— Парт. біл., выд. Менскай Павят. арганізац. за № 150892, Таўгіна Пятра, кв. 5311.

— Мэтрычн спраўка, выд. Менск. заксам за № 9926, Лі ўшыцына С. Е, кв. 5312.

— Патэнт 3 га разраду, выд.Нар. Кам. Грашч. Спраў, Левінсон Д. Б. кв. 5313.

— Пашпарт, выд. Менск. Гарадзк. Паліц. Упр. за № 347, Асінскага І.К, кв. 5314.

— Пасьведч. на жыхар., выд. Смаленскай Гарадзк. Міліц. за № 245, Бендзятовіча З. Л., кв. 5315.

— Пасьведч. на жыхар., выд. Менск. Гарадзк. Міліц. ад 1—III—1921 г., Кагана М. Б., кв. 5316.

— Мэтрычн. выпіска, выд. Менск заксам, Каждан Х. Д., кв. 5317.

— 1) Пасьведч. асобы, выд. Радашкавіцк. Вал. Вык. Кам.; 2)учотн. пасьведч. на каня, выд. Радашкавіцк. Вал. Ваен Аддзел., Доўжацкага М. І., кв. 5318.

— Лічн. карт., выд. Астрашыцка-Гарадзецк. Вал. Ваен. Аддзел. за № 1176, Сарока С. Ф., кв. 5319.

— Лічн. карт., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам., Багдановіча І. О., кв. 5320.

— 1) Лічн. карт., выд. Заслаўск. Вал. Ваен. Аддзел.; 2) пасьведч. асобы на жыхар. у прымежн. паласе, выд. Заслаўскім Вал. Вык. Кам., Машукевіча І. М., кв. 5321.

— Лічн. карт., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам. і інш. дакум., Дэц Е.М., кв. 5322.

— Лічн. карт., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам. за № 1343, Бялевіча А.С, кв. 5323.

— Часов пасьведч. на жыхар., выд. Менск. Гарадзк. Міліц., Фрыдлянда Ш.-М. А.-Ш., кв. 5324.

— 1) Лічн. карт. выд. Маскоўск. Пав. Ваен. Кам.; 2) прац. кніжка, выд. Маскоўск. Міліц. 3-га мяшч. аддзяленьня; 3) пасьведч. па скарач. штатаў, выд. Дзярж. Паліт. Упр., Арцюшына М. І., кв. 5325.

— Пашпарт, выд. Менск. Гарадзк. Міліц., Бэрнштэйн Ф. М., кв. 5326.

— Харчовая карт., выд. Менск. Служб. Цягі Аляксандр. чыг., Макарэвіча Г. С., кв. 5327.

— Сямейн. пасьведч. на жыхар., выд Тамбоўск. Гарадзк. Міліц., Ратман Х. Я., кв. 5328.

— Лічн. карт., выд. Цукаўск.Вал. Ваен. Аддзел. за № 112, Дарашэвіча А. З., кв. 5329.

— Пашпарт, выд. Слуцкай Мяшч. Упр., Аркус М., кв. 5330.

— Лічн. карт., выд. Грэскім Вал. Ваен. Аддзел. за № 36, Леуса Аляксандра, кв. 5331.

— Лічн. карт., выд. Слуцк. Пав. Ваен. Кам. за № 284, Васілевіча Ф. П., кв. 5332.

— Лічн. карт., выд. Слуцкім Пав. Ваен. Кам. за № 147, Гладкага В.Г., кв. 5333.

— Пашпарт, выд. Слуцкай Пав.-Гарадзк. Міліц., Масьлянскага Х.Ш., кв. 5334.

— Лічн. карт, выд. Слуцк. Вал. Ваен. Аддзел., Шыловіча Н. Ш. кв. 5335.

— Лічн. карт., выд. Чапліцкім Вал. Ваен. Аддзел., Канапляніка Максіма, кв. 5336.

— Лічн. карт., выд. Слуцк. Пав. Ваен. Кам. за № 926, Коляда Рыгора, кв. 5337.

— Лічн. карт., выд. Слуцк. Пав. Ваен. Кам., Крывецкага Піліпа, кв. 5338.

— Лічн. карт., выд. Мазырск. Пав. Ваен. Кам. за № 4331, Сьлесарчука К. Я., кв. 5339.

— Студэнцк. пасьведч., выд. Бел. Дзярж. Унівэрс. за № 3841, Гордлінай Г. М., кв. 5340.

— Пашпарт сямейны, выд. Лагойскай Вал Упр., Ражксўскіх І. Г., і М. Ф., кв. 5341.

— Пашпарт, выд. Лодзінскай Паліц. Упр. за № 3, Піліпенка Е. А., кв. 5342

— Лічная карт., выд. Старасельск. Вал. Ваен. Аддзел. за № 53, Запольскага-Доўнара А. А., кв. 5343.

— Вайсковы біл., выд Менск. Павят. Ваен. Кам., Шабалінскага Л.О., кв. 5344.

— Членск. кніжка, выд. саюз. народн. харч. за № 231, Анкут С., кв. 5345.

— Пашпарт, выд. Радашковіцк. Вал. Упр., Каплан Ц. П. кв. 5346.

— Пашпарт сямейны, выд. Менск. Гарадзк. Міліц., Ліпкінд Р. О., кв 5347.

— Лічн. карт., выд. Станькаўск. Вал. Ваен. Аддзел. за № 12, Грыневіча П. Д., кв. 5348.

— Лічн. карт., выд. Станькаўск. Вал. Ваен. Аддз., Безьмена М. Г., кв. 5350.

— Пашпарт, выд. Менск. Мяшч. Упр., Сьліозбэрг Г. І., кв. 5351.

— Шлюбная выпіска, выд. Менск. Заксам. Портнік Г. І., кв. 5353.

— Заборн. кніжка, выд. каапэрат. будаўнікоў за № 388, Верабейчыка І., кв. 5354.

— Часов. пасьведч. на жыхар., выд. Менск. Гарадзк. Міліц., Боршч Б.Х., кв. 5355.

— 1) Лічная карт.; 2) пасьведч. аб звальненьні з вайсковай службы, выд. Слуцк. Павят. Ваен. Кам., Асоўскага В. І., кв. 5356.

— Явачная карт., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам. Тэпера Е.Г ,кв.5357.

— Дзьве мэтрычн. выпіскі, выд. Менск. Заксам, Тэпераў Г. і І. Е., кв. 5358.

— Мэтрычн. выпіска, выд. Менск. Заксам, Пекар С. І., кв. 5359.

— Часовае пасьведч на жыхар., выд. Менск Гарадзк. Міліц., Сьвержаноўскага Ю. М., кв. 5360.

— Пашпарт, выд. Менск. Мяшч. Упр., Чыжык М. Н., кв. 5361.

— Часовае пасьведч. на жыхар., выд. Менск Гарадзк. Міліц., Фальдман Л. Е., кв. 5364.

— Лічная карт., выд. Вяляцічкім Вал. Ваен. Аддзел. за № 50, Комара С. В., кв. 5365.

— 1) Мэтрычн. выпіска, выд. казён. рабін. м-ка Брэзін Лодзінск. губ.; 2) бежанск. пасьведч., выд. Самарск. губ. эвак. кам., Бэршта Д. Г., кв. 5366.

— Пашпарт, выд. Чапліцк. Вал. Управай, Алешка Л. П., кв. 5367.

— Часов. пасьведч. на жыхар., выд. Слуцк. Пав.-Гарадзк. Міліц., Левінсонай Х. Б., кв. 5368.

— Пашпарт. выд. Барысаўск. Пав.-Гарадзк. Міліц., Сакалоўскага С. П., кв. 5369

— 1) Лічн.карт.за № 6; 2) учотн. карт. на каня за № 432, выд Крайскім Вал. Ваен. Аддзел., Красоўскага І. І., кв. 5370.

— 1) Лічная карт., выд. Барысаўск. Вал. Ваен. Аддзел. за № 202; 2) членск. кніжка выд. саюз.савецк. прац за № 61; 3) пашпарт, выд. Барысаўск. Пав. Гарадзк. Міліц.; 4) прац. білет, выд. Барысаўск. Аддзел. Працы, Дзергачова А. І., кв. 5371.

— Часов. пасьведч. на жыхар., выд. Барысаўск.Пав.-Гарадзк. Міліц., Саламонава І. Б., кв. 5372.

— Пашпарт, выд. Міхайлаўскай Вал. Упр., Сямёнавай Ф. І., кв. 1124 б

— 1) Мэтрычн. вып., выд. Менск. Заксам; 2 вучнёўск пасьведч., выд. 22—26 чыгуначн. школай, Струвеўскага Е. Д., кв. 1125-б.

— 1) Стары вайсковы білет, выд. быўш. Менск. Павят. Воінск. Нач; 2) членскі біл., выд. Варонежск. саюзам транспартн. працаўн.; 3) пасьведч. аб звальненьні са службы, выд. Варонежск. аўтосакцыяй, Франдава Ф. Ф., кв. 1126 б.

— Заборн. кніжка, выд. каапэратыўнам друкароў, Ваўка Тувеля, кв. 1128-б.

— Лічная карт., выд. Менск. Павят. Ваен. Кам., Ахміда Велева Ханіфа, кв. 1129-б.

— Часовае пасьведч., выд. Менск. Ваенспортцэнтр. за № 12, Вінэра В. Э., кв 1130 б.

Заборная кніжка, выд. каапэратывам друкароў, Кугельмана Л.М., кв. 1131-б.

— Пашпарт, выд. Самарскай Гарадзк. Міліц., О у ь Э.Н., кв.1132 б.

— Мэтрычн. выпіска, выд. Менскім Заксам, Дунскай С.А., кв. 1133 б

— Членск. біл., выд. Ляхаўскім райвн. Кам. К. С. М. Б. за № 775, Ільінай А. Н., кв. 1134-б.

— Пашп., выд. Менск. Мяшч. Упр. за № 2903, Міхалевіч Ю. Я., кв. 1135-б.

— Пашп., выд. Краснаярск. Гар. Міліц., Паўлючэня М. А., кв. 1136 б.

1) Лічн. карт., выд. Слуцк. Пав. Ваен. Кам.; 2) пасьведч. асобы з візай пагранічн. аддзелу, выд. Кіевіцкім Вал. Вык. Кам.; 3) багажны квіт на 5 месц (станкі швэйных машын), выд, багажн. аддзял. ст. Масква Алякс. чыг. да ст. Слупак Заходн. чыг., Гарошчава В. І., кв. 1137 б.—1138 б.

— Часовы адпускны білет., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам. за № 956, Сьвірскага Б. Е., кв. 1139-б.

— Лічн. карт., выд Менск. Пав. Ваен Кам. за № 457. Палуйка І. Б., кв. 1140-б.

— Членск. кніжка, выд. саюз мэдыцынск. і саніт. прац. за № 1486, Кевікеб рг Г. Р., кв. 1141-б

— Часовае пасьведч., выд. Менск. Павят. Ваен. Кам. за № 7362, Глода І. М., кв. 1142 б.

— Пасьведч асобы, выд Менск. Паліграф. Аддзел., Вайнштэйна Г. Г., кв. 1143-б.

— Пашпарт, выд. Барысаўскай Пав.-Гарадзк. Міліц., Каплана Ш. М., кв. 1144-б.

— 1) Пасьведч. аб хваробе; 2) арматурны сьпіс, выд. Тыфліскім Ваен. Шпіталем; 3) пасьведчаньне асобы, выд. 158 стралк. палком, Альпэўскага П. В., кв. 1145-б.

— Часовае пасьведч. на жыхар., выд. Тыфліскай Гарадзк. Міліц., Ізраіль С. Л., кв. 1146-б.

— Пашпарт, выд. Менск. Гарадзк. Міліц., Равіч М. З., кв. 1147-б.

ДА ВЕДАМА

інагародных падпішчыкаў і аддзяленьняў пачтова-тэлеграфных кантор.

Падпісная плата на газэты на лістапад месяц

ПАВЯЛІЧАНА.

Кошты зазначаны на загалоўках кожнай газэты, а таксама ў абвестках аб падпісцы, якія друкуюцца ў газэтах.

Падпіска выконваецца толькі пасьля атрыманьня ПОЎНАЙ ПАДПІСНОЙ ПЛАТЫ.

Падпіска прымаецца толькі на 1 месяц ЛІСТАПАД.

Пры падпісцы НА ЦЭНТРАЛЬНЫЯ ГАЗЭТЫ належыць дабавіць 10 проц. падпісной платы **за перасылку.**

Падпіску і грошы належыць адраўляць у **Контрагэнцтва Ц. В. К. Беларусі, места Менск, Петрапаўлаўская № 8.**

Контрагэнцтва Ц. В. К.

— ПРЫМАЕЦЦА —

ПАДПІСКА

— на усе —

ГАЗЭТЫ

мясцовыя і цэнтральныя

— на —

ЛІСТАПАД месяц

Контрагэнцтва

Цэнтр. Вык. Кам. Беларусі

Петрапаўлаўская, 8.

Падпісная плата на ЛІСТАПАД

на мясцовыя газэты:

Сав. Бел.—350 р.	льготн.	250
Звезда—400 р.	„	300
Дэр Вэкэр—350 р.	„	250
Міот—250 руб.	„	150

на цэнтральныя газэты:

Известия ВЦИК	450 р.
Правда	450
Труд	450
Экономич. жизнь	400
Беднота.	230
Дэр Эмэс.	150
Гудок	200
Прод. газета	250
Рабочая Москва	300
Рабочая газета с журн. «Крокодил»	300

ПЛАТА

за надрукаваньне абвестак аб страце дакумантаў

з 20-га верасьня

ПАВЯЛІЧАНА

За адзін дакумант	500 руб.
За кожны дадатковы	200 »
За копіі квітанцыяў	100 »

Чырвонаармейцам і ўтрыманцам Сацыяльнай Забясьпекі—дарэмна.

Рад аганом, чуць не цалуе Стопку. Ог аганом даў Стопку цэлую жменю грошай, чобаты з сваіх ног і пасылае яго к пану ў новы маёнтак.

Ідзе Стопка і ні аднае карчмы ня мінае. Ці доўга ён ішоў, ці мала, толькі вось прышоў у новы двор. Падходзіць к пакоям, аж там сустракае яго лёкай.

— Ты чаго тут шляешся, валацуга!—крыкнуў лёкай на Стопку й давай яго цкаваць сабакамі.

Стопак дастаў з торбы кусок сала й кінуў яго сабакам. Сабакі годзе брахаць. Тым часам Стопак узышоў на ганак.

— Што табе трэба?—пытае лёкай у другі раз.

— Мне трэба бачыцца з панам—кажа Стопак.—Прышоў я, паночку, з старога панскага двара.

— Добра,—кажа лёкай,—я скажу пану аб табе, але скажы-ж ты мне, адкуль ты знаеш, што я пан?

— Адкуль ён-ю — бачу. Ты пан—не пан, а так сабе—палупанак, бо ў цябе нос нізкі, лоб сьлізкі, от і відаць, што лізаў панскія палумыскі.

Хацеў тут лёкай ухваціць Стопку за каўтуны ды, як кажуць, паслаць яго з валаснога праўленьня ды ў земскі суд. Але тут якраз лёкая назваў к сабе пан.

— Які там хлоп?—пытае лёкая пан.

— То пасланец ад пані з панскага маёнтку—кажа лёкай.

— А пазваць яго да крэдэнсу!

Пабег лёкай зваць Стопку к пану. А Стопак тым часам дастаў капшук, напхаў у люльку тытуню, выняў з магалейкі губку і крамянец, узяў цыгало й давай красаць агонь. Ог выкрасаў ён агню й давай курыць люльку; курыць сабе ды паплёвывае на чысты памост.

— Ідзі, цябе пан заве!—кажа лёкай.

— Ня трасца трасе, няхай пачакае,—кажа Стопак, курачы люльку.

— Прандзэй ідзі!

— Зараз, зараз, толькі піпку дакуру.

Чакаў, чакаў пан Стопка—не дачакаўся. Гоніць у другі раз лёкая па Стопку. А Стопак агінаецца ды шавеліцца, бы мокрае гарыць. Ог ён дакурыў люльку, выбіў з яе попел і схаваў за пазуху, і толькі тады памаленьку пасунуўся к пану ў крэндас.

Лёкай, бы сабака, бяжыць наперадзе ды здчыняе дзьвэры.

(*Далей будзе*).

З. Бядуля.